

Jernmangel ved EPP. Skal det behandles?

Av

Dr. Kåre Steinar Tveit

Disposisjon

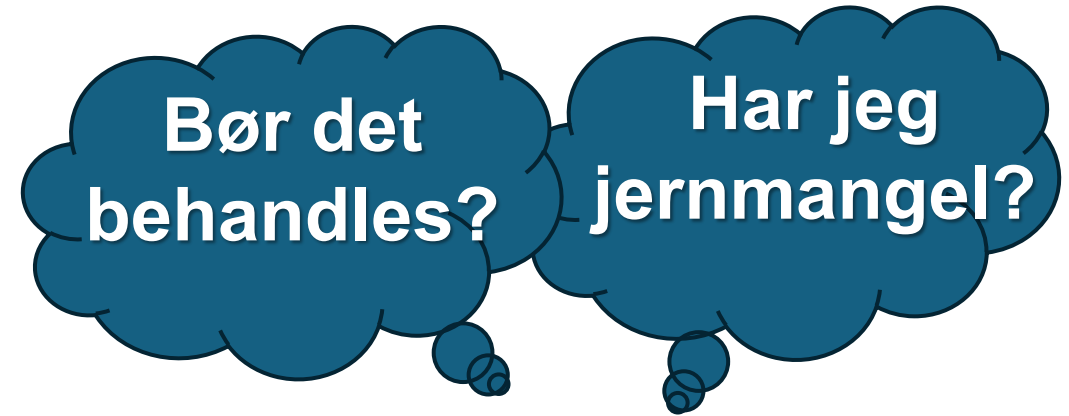
- **Bakgrunn**
- **Om jernmangel**
- **EPP og jern**
- **Utredning**
- **Indikasjon for jernbehandling**
- **Oppfølging av jernbehandling**

Typiske laboratoriumfunn ved blodprøvetaking

- Laboratoriefunn viser ofte Hb i nedre normalområde / lavt ved EPP.

- **Utfordring**

- **Utfordring: Skal lave jernlagre korrigeres**

- **Utfordring: Økt sykdomsaktivitet er beskrevet ved jernbehandling**

Jernmangel

- **Vanligste mangelsykdom i verden**
- **Jern er nødvendig for å lage fungerende røde blodlegemer**
- **Jern inngår i et oksygenbindende stoff – Hemoglobin – i de røde blodlegemene.**
- **Når legen måler blodprosenten er det mengde av dette oksygenbindende stoffet (Hemoglobin) som måles.**
- **Ved uttalt jernmangel, kan det derfor oppstå blodmangel**

Ferritin = jernlageret

- **Mål på hvor mye jern vi har i kroppen - jernlager**
- **Jern er viktig for mange funksjoner i kroppen**
- **Men for mye kan være skadelig og for lite gir blodmangel**

Jernmengden i kroppen

- **Blod inneholder mye jern**
- **Jernmengden minsker ved blødning
f. eks. hos menstruerende**
- **Undersøkes ved å måle ferritin i blodet**

Hva er symptomene på jernmangel?

- **Nedsatt konsentrasjonsevne**
- **Håravfall**
- **Blodmangel**
  - **Tretthet**
  - **Svimmelhet**
  - **Nedsatt fysisk yteevne**
  - **Hodepine**
  - **Hjertebank**
  - **Tungpust**

Hva er symptomene på jernmangel?

Jernmangel og brennende munn-syndrom (Burning Mouth Syndrome – BMS)

- Være primær (uten kjent årsak) eller sekundær (mangeltilstander)
  - Brennende, sviende og/eller stikkende følelse i:
    - munnhule
    - tunge
    - lepper
    - øm el. glatt tunge (atrofisk glossitt)
    - smaksforstyrrelser
    - munntørrhet
    - sårhet ved krydret eller sur mat

Årsaken er sannsynligvis at jern er viktig for

- Normal funksjon av slimhinne og epitel
- Nervenenes signaloverføring

Hva er symptomene på jernmangel?

• Viktig å vite

- Hos noen forsvinner symptomene når jernmangelen korrigeres
- Kan ta uker – måneder evt. persistere uten endring
- Hvis plagene persisterer etter normalisering av jernstatus
- Vurder andre årsaker
  - diabetes
  - candidose
  - legemidler
  - Andre mangler som mistenkes å kunne gi brennende munn
    - Vitamin B12 - mangel
    - Folatmangel
    - Vitamin B6-mangel
    - Sinkmangel

Open access

Protocol

BMJ Open Burning mouth syndrome and micronutrient deficiency: a systematic review protocol

Rafaela Dutra,¹ Patricia Pauletto ² Eliete Neves da Silva Guerra ³
Virgínia Fernandes Moça Trevisani ⁴ Edilene Maria Queiroz Araújo,⁵
Felipe Fornias Sperandio,⁶ Graziela De Luca Canto,⁷ Elis Angela Batistella⁸

Når bør dette utredes?

Hvis man har:

- Brennende munn ± tretthet, blekhet, dyspné
- Uforklarlig glossitt eller munnsmerter

👉 Da bør man ta **Hb, ferritin, ev. B12/folat.**

Generelt om jern

- **Daglig jernbehov: 8 – 19 mg**

- **Kroppens lagre:**

- **Menn: 1000 mg**
- **Kvinner: 300 mg**

- **Jernholdige matvarer:**

- **Kornprodukter**
- **Kjøtt og blodmat**
- **Leverpostei**
- **Bladgrønnsaker**
- **Linser**
- **Bønner**

Utredning av jernmangel

- **Kan gjøres med blodprøver hos fastlege**
  - **Hemoglobin (blodprosent)**
  - **Ferritin (Jernlageret)**
  - **Transferrinreseptor (beinmargens behov for jern)**
  - **Protoporfyrin IX**
  - **Leverprøver**

Andre funn / komplikasjoner

• Microcytær anemi

- Rundt 20 – 60% av pasientene har mild mikrocytær anemi
- 40 – 60% også lav s-ferritin
- D - vitaminmangel
- Leveraffeksjon

Indikasjon for jernbehandling

- **Vurderes individuelt**
- **Kriterier**
  - **Symptomer**
    - **Tretthet**
    - **Tungpust**
    - **Brystsmerter**
  - **Jernlager ↓**
  - **Hb < 10?**
  - **Microcytær**

Sammenhengen EPP og Jern

• Eksempel på forskningsfunn

Barman-Aksoezen J, Schneider-Yin X, Minder EI. J Rare Dis Res Treat. (2017) 2(4): 1-5
www.rarediseasesjournal.com

Journal of
Rare Diseases Research
& Treatment

Mini review Open Access

Iron in erythropoietic protoporphyrias: Dr. Jekyll or Mr. Hyde?

Jasmin Barman-Aksoezen¹, Xiaooye Schneider-Yin¹, Elisabeth I. Minder^{2*}

¹Städtspital Triemli, Institute of Laboratory medicine, Zurich, Switzerland
²Städtspital Triemli, Porphyria outpatient clinics, Zurich, Switzerland

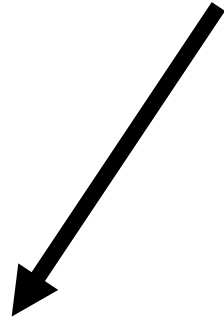
- Studier med positiv effekt av jern er i mindretall, men Heerfordt et al. 2024 – 10 pasienter
- 4 av 5 pasienter med anemi fikk normalisert Hb (blodprosenten)

Behandling dersom indikasjon

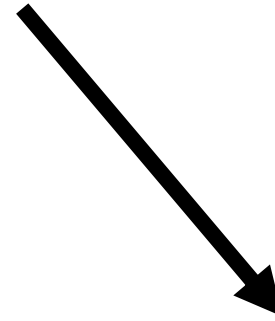
- Ingen klare anbefalinger om type og dose som er riktig til EPP pas.
- Gunstig å benytte et preparat i kategorien lavdose peroralt jern
- Forsiktig dosering: 9 – 27 mg dag / annenhver dag første måneden?
- Lavdose jern er klassifisert som kosttilskudd: Apotek / helsekost
- Bør startes på høsten eller vinteren: For å minimere lyseksponering
- Hva med gravide?
- Hva med de med nedsatt leverfunksjon?
- Hva med veganere?

**men start aldri opp med
jerntilskudd på egenhånd
uten samarbeid med
kompetent lege**

Hva med veganere?

Aminojern Ferrochel Jerntilskudd 25mg tabletter

- **Gevita Hemofer: 13.5 mg jern**
- **Nycoplus jern: 27 mg jern**
- **Compiron flytende jern: 5 mg/ml**

Viktig: Oppfølging under behandling

- **Noen målinger av protoporfyrin før behandlingsstart**
  - **Månedlige målinger under behandlingen**
  - **Jernstatus**
  - **Leverstatus**
  - **Behandlingen revurderes hvis:**
    - **Protoporfyrinverdier ↑**
    - **Lysømfintlighet ↑**
    - **Magesmerter**
    - **Gulsott**
    - **Tretthet**
    - **Leverprøver ↑**
    - **Ingen bedring i jernstatus**

Oppsummering

- **Ved EPP viser laboratorietester ofte funn forenlig med jernmangel**
- **Jernmangel ved EPP må kun behandles etter grundig kartlegging**
- **Nøye oppfølging under behandling**

Retningslinjer for helsepersonell finnes på
www.napos.no

Oppsummering

Jernoverskudd

ØKT MENGDE PORFYRINER I HUDEN
+
SOLLYS

Takk for
oppmerksomheten

Jern ↑

Porfyriner ↑